

חבר יקום תרבות יואב ויכסלפיש ממליץ

על ספר העיון "אהובה ודחוויה" של רחל רוז'נסקי

כריכת "אהובה ודחוויה" של רחל רוז'נסקי

לאחר קום המדינה הפכה היידיש, לשונם המסורתית של יהודי מזרח אירופה מאז ימי הביניים, ל"בת חורגת" למושא תקיפה מצד הממשלה. ראשי המדינה דגלו ב"קיבוץ גלויות" ובהנחלת העברית לעולים החדשים, ובשנים הראשונות אסרו על פרסומים רשמיים בשפות אחרות, וקנסו את מי שעבר על תקנות הצנזורה.

שלוש שנים חלפו, והתקנות שוננו ב-1951, והיידיש (ולשונות אחרות) הפכו לגיטימיות ושימשו גם בפרסומים ובאירועי תרבות. דוברי היידיש הפסיקו להיתפס כאיום על ההגמוניה של הצברים ומפא"י, וראש הממשלה בן גוריון הודה שכבר אין טעם למנוע מאזרחים את ההנאה הבסיסית של שימוש בשפת האם על רבדיה השונים.

המחברת, פרופ' באוניברסיטת בראון ברוד איילנד, מתחקה אחר מערכת היחסים בין השפה ודובריה למדינה, ומנסה להפריך את התזה כאילו העוינות כלפי היידיש הייתה ייחודית ותמורה במיוחד. תחת זאת היא מציעה הסבר המסתמך על התפתחויות חברתיות ופוליטיות וגם על אינטרסים כלכליים. לאחר השימוש בשפה מבי הותר רשמית, היא הפכה למקור חשוב לנוסטלגיה של הקהילות היהודיות שהוחרבו, וסיפקה מעט

11:43 , 11.9.2024

המלצות אנשי יקום תרבות לסוף השבוע 6-7 ספטמבר 2024 - יקום תרבות

נחמה לניצולים. באותו זמן התעוררה השאלה האם מדובר בשפה חיה או רק באנדרטה לחיים שהיו ואינם. כתביהם של **שלום עליכם**, **איציק מאנגר**, ואחרים, שימשו בסיס להצגות ומופעים, אבל היו מי שטענו שמדובר בתרבות נמוכה ולא ראויה ("שונד"). המחברת מציינת שנקודת המפנה הגיעה ב-1965 כאשר הקהל החל לנהור לאולם "החמאם" ביפו כדי לצפות בעיבוד של "המגילה" ע"י משפחת בורשטיין האמריקאית (בנה, מייק, התפרסם בהמשך בישראל כשחקן וזמר).

הלגיטימציה הובילה בהמשך להקמת התיאטרון המוכר בימינו בשם "יידישפיל" הזוכה לתמיכה ממשרדי הממשלה בשל חשיבותו לשימור המורשת היהודית, גם לאחר שהעיתונות ביידיש סיימה את דרכה בישראל.

העלייה מברית המועצות בשנות ה-90 הגדילה מאוד את מספר דוברי היידיש, אולם זו עדיין נחשבת לשפה שולית ולפעמים נלעגת, אשר מייצגת עבר אפל.